

Ουγκαριτικά Θρησκευτικά κείμενα

Από OrthodoxWiki

Με την ονομασία **Ουγκαριτικά κείμενα**, χαρακτηρίζονται στο σύνολό τους οι γραπτές μαρτυρίες που ήρθαν στο φως από Γάλλους αρχαιολόγους, με ανασκαφές που ξεκίνησαν το 1929 επάνω στο λόφο *Ρας Σάμρα* (=κεφαλή μαράθου) (Ra's Shamrah ή Ras Shamra) στη βόρεια Συρία. Όπως αποδείχτηκε, ο λόφος αυτός περιέκλειε τα ερείπια της αρχαίας πόλης Ουγκαρίτ (Ugarit), που βρισκόταν σε απόσταση 10 χιλιομέτρων βόρεια της αλ Λαντικίγια (Λατάκιας ή Λαοδίκειας).

Στα ερείπια της πόλης αυτής, που ήταν ένα σημαντικό εμπορικό και κοσμοπολίτικο κέντρο, κρύβονταν εκτός άλλων, ένας σημαντικός αριθμός κειμένων θρησκευτικών και μη, που χρονολογούνται από το 14ο έως το 12ο αι. π.Χ. και η μελέτη τους μας δίνει πολύτιμες πληροφορίες για τη θρησκευτικότητα της Χαναάν καθώς και για το μυθολογικό και ιστορικό πλαίσιο της περιοχής. Είναι βέβαιο ότι ειδικά τα ουγκαριτικά θρησκευτικά κείμενα, μαζί με εκείνα του Ναγκ Χαμαντί και τα Χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας, άνοιξαν νέους ορίζοντες στην επιστήμη της Βιβλικής Αρχαιολογίας.

Ασφαλώς, τα ουγκαριτικά κείμενα, δεν ήταν τα μόνα ευρήματα στην περιοχή, καθώς οι επιστήμονες διέκριναν εκεί πέντε διαφορετικά αρχαιολογικά στρώματα, το τελευταίο από τα οποία βρισκόταν σε βάθος 18 περίπου μέτρων και μαρτυρεί την ύπαρξη νεολιθικού πολιτισμού στην περιοχή με βάση τα πέτρινα και οστέινα εργαλεία που βρέθηκαν.

Πίνακας περιεχομένων

- 1 Το ιστορικό της εύρεσης των κειμένων
- 2 Η γραμματεία της Ουγκαρίτ
- 3 Τα Ουγκαριτικά κείμενα και η σχέση τους με την Παλαιά Διαθήκη
 - 3.1 Εισαγωγικά
 - 3.2 Η θρησκεία της Ουγκαρίτ
 - 3.3 Ομοιότητες ανάμεσα στα ουγκαριτικά κείμενα και την Παλαιά Διαθήκη
 - 3.4 Μύθος και Παλαιά Διαθήκη
 - 3.4.1 Η θέση του Χριστιανισμού

- 3.5 Η έννοια του δανείου στη φιλολογία
- 3.6 Διαφοροποίηση ουγκαριτικών κειμένων και Παλαιάς Διαθήκης
- 4 Υποσημειώσεις
- 5 Βιβλιογραφία

Το ιστορικό της εύρεσης των κειμένων

Μία απλή σύμπτωση ήταν αυτή που προκάλεσε το ξεκίνημα των επίσημων ανασκαφών. Το Μάρτιο του 1928, κάποιος Σύρος χωρικός, όργωνε το χωράφι του που βρισκόταν κοντά στον όρμο *Minet el-Beida*. Κατά σύμπτωση, το άροτρό του έπεσε σε κάποιο εμπόδιο και όταν ο χωρικός κοίταξε να δει τι ήταν αυτό, ανακαλύπτει ότι το εμπόδιο δεν ήταν άλλο από μια πέτρινη πλάκα. Καθώς προσπαθεί να την ξεθάψει για να την ανασύρει, βλέπει ότι η πλάκα αυτή ήταν το σκέπασμα ενός τάφου που είχε αποκαλυφθεί και περιείχε άθικτα μικρά αγγεία. Αργότερα διαπιστώθηκε ότι ο τάφος ανήκε στο νεκροταφείο της αρχαίας Ουγκαρίτ που βρισκόταν νοτιοανατολικά και σε απόσταση περίπου 1200 μέτρων από το νεκροταφείο.

Η είδηση για την ανακάλυψη του αρχαίου τάφου έφθασε στις γαλλικές αρχές της Βηρυτού και ο διευθυντής της υπηρεσίας αρχαιοτήτων Συρίας και Λιβάνου *C.Virolleaud* έσπευσε να βεβαιωθεί για την σπουδαιότητα του γεγονότος και να γνωστοποιήσει το συμβάν στην *Academie des Inscriptions et Belles-Lettres* (http://en.wikipedia.org/wiki/Acad%C3%A9mie_des_Inscriptions_et_Belles-Lettres) του Παρισιού. Εκεί, κατόπιν προτάσεως του γνωστού ανατολιστή *R.Dussaud*, η ακαδημία οργάνωσε ανασκαφές, η πρώτη περίοδος των οποίων κράτησε από το 1929 έως το 1939, με έντεκα συνολικά αποστολές κατά τη διάρκεια της Άνοιξης.

Μέχρι το 1939, οπότε και οι ανασκαφές διακόπηκαν εξαιτίας του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ανεσκάφησαν τα ανώτερα μόνο στρώματα του λόφου της Ρας Σάμρα και σε επιφάνεια που κάλυπτε περίπου το 1/8 της συνολικής που ήταν πάνω από 60 στρέμματα. Εκτός από τον λόφο, ανασκαφή έγινε και στην παραλία που βρισκόταν 800 περίπου μέτρα προς τα δυτικά, στον όρμο *Minet el-Beida* ή αλλιώς "*Λευκό λιμένα*", όπως ήταν γνωστός από τον 6ο π.Χ. αιώνα στους αρχαίους Έλληνες.

Αν και η ανασκαφική δραστηριότητα συνεχίστηκε κατά περιόδους μέχρι και το 1988, τα περισσότερα κείμενα είχαν βρεθεί από την πρώτη περίοδο των ανασκαφών ενώ κάποια επιπλέον ενεπίγραφα ευρήματα βρέθηκαν κατά την περίοδο 1953-1974.

Η γραμματεία της Ουγκαρίτ

Ανάμεσα
στα
ευρήματα
της
περιοχής
Ρας
Σάμρα,
τα
πλίνθινα

Αρχαία Ουγκαρίτ

ενεπίγραφα που βρέθηκαν στα ερείπια βιβλιοθήκης της Ουγκαρίτ, κατέχουν την σημαντικότερη θέση αν και βρίσκονται μάλλον σε κακή κατάσταση με αποτέλεσμα να διασώζουν αποσπασματικά πολλά από τα κείμενα.

Σύμφωνα με τους αρχαιολόγους, μέσα στο χώρο της βιβλιοθήκης λειτουργούσε σχολή γραφέων όπου παράλληλα με την συλλογή και αντιγραφή των κειμένων γινόταν και διδασκαλία των σπουδαιοτέρων, σύμφωνα με τις πολιτιστικές επαφές της Ουγκαρίτ, γλωσσών. Αυτό μαρτυρείται από τα διασωθέντα δίγλωσσα (σουμερικά - ακκαδικά) ή τρίγλωσσα (σουμερικά - ακκαδικά - χουρριτικά) λεξιλόγια. Τρεις ακόμα γλώσσες μαρτυρούνται στα ευρήματα αυτά: η κυπριακή, η χεττιτική και η αιγυπτιακή ιερογλυφική. Η πολυγλωσσία αυτή εξηγείται από την εξακριβωμένη θέση της Ουγκαρίτ ως ένα σημαντικό πολιτιστικό και εμπορικό κέντρο του αρχαίου κόσμου, το οποίο γινόταν τόπος συνάντησης στρατιωτικών, εμπόρων, ιερέων, σοφών και αρχόντων.

Η γλώσσα πάντως που κυριαρχεί στα κείμενα που βρέθηκαν στην περιοχή είναι η λεγόμενη ουγκαριτική, μια γλώσσα που μας δίνει πληροφορίες και για την ανάπτυξη της εβραϊκής. Η ουγκαριτική, βασιζόταν σε ένα σύστημα σφηνοειδούς γραφής που χρησιμοποιήθηκε στην περιοχή των ακτών της Συρίας από τον 15ο ως τον 13ο π.Χ. αιώνα και πολλοί πιστεύουν ότι επινοήθηκε ανεξάρτητα από άλλα συστήματα σφηνοειδούς γραφής. Το ουγκαριτικό αλφάβητο, ένα από τα αρχαιότερα στον κόσμο,

αποτελούσαν 30 σύμβολα με 3 συλλαβικά φωνηεντικά σημεία έναντι των 22 συμφωνικών γραμμάτων του βορειοσημιτικού αλφαβήτου και γραφόταν κυρίως από τα αριστερά προς τα δεξιά. Ένα πλακίδιο που βρέθηκε τον Νοέμβριο του 1949 αποτυπώνει το ουγκαριτικό αλφάβητο με την τότε συνήθη σειρά των χαρακτήρων του.

Η ανάγνωση της ουγκαριτικής γραφής οφείλεται στην προσπάθεια των ερευνητών *Hans Bauer*, *Edouard Dhorme* και *Charles Virolleaud*, που με βάση τις ορθές προϋποθέσεις ότι οι κάτοικοι της Ουγκαρίτ θα πρέπει να ήταν σημιτικής καταγωγής και ότι λόγω του περιορισμένου αριθμού σημείων η ουγκαριτική θα πρέπει να στηριζόταν σε αλφαβητικές αρχές, κατάφεραν σε μικρό σχετικά διάστημα να δώσουν στον επιστημονικό κόσμο σημαντικές ανακοινώσεις. Η πρώτη μετάφραση των ουγκαριτικών κειμένων δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Syria* το 1931 και έκτοτε υπήρξε σπουδαία η κριτική, μεταφραστική και ερμηνευτική εργασία επάνω στα κείμενα και άλλων ερευνητών, όπως των αμερικανών *Albright*, *Ginsberg*, *Gordon* και *Gaster*, του γάλλου *Dussaud*, των άγγλων *Driver* και *Gray*, του βέλγου *De Langhe*, των γερμανών *Eissfeldt* και *Jirku* και του ούγγρου *Aistleitner*.

Η διαπίστωση του σημιτικού χαρακτήρα της ουγκαριτικής βοήθησε την περαιτέρω μελέτη της και οδήγησε στην ανεύρεση κοινών στοιχείων με τις σημιτικές γλώσσες καθώς και στην βεβαιότητα πως η ουγκαριτική είναι μία από τις χαναανιτικές διαλέκτους και ίσως η πρωτοχαναανιτική (πρωτοφοινικική ή αρχαϊκή εβραϊκή). Αυτό δεν σημαίνει ότι η ουγκαριτική γραμματική είναι απόλυτα κατανοητή καθώς η απουσία φωνηεντικών φωνηεντικών σημείων δημιουργεί μορφολογικά προβλήματα που λύνονται μόνο με εικασίες. Επιπλέον ζητήματα δημιουργούν, κάποιες δύσκολες συντακτικές περιπτώσεις που προστίθενται στις μεταφραστικές δυσχέρειες λόγω της κακής κατάστασης των κειμένων, στα οποία για να ερμηνευτούν, εφαρμόζονται γλωσσολογικοί κανόνες και ανάλυση των συμφραζομένων.

Επιγραμματικά, τα κείμενα που βρέθηκαν περιλαμβάνουν:

1. Θρησκευτικά κείμενα

- Έπος του Βάαλ (Βααλιάδα)
- Έπος του Κερέτ
- Έπος του Ακχάτ
- Μύθος των Ρεφαΐμ
- Μύθος της γεννήσεως των θεών Σιάχαρ και Σιαλίμ (ή αλλιώς *Θεογονία*)
- Μύθος του γάμου της θεάς Νικάλ με τον θεό Γιαρίχ
- Θυσιαστήριοι ύμνοι
- Άλλα, μικρότερης έκτασης κείμενα (λίστες με θεότητες) και σπαράγματα

2. Επιστολές

- Επίσημες επιστολές (Βασιλικές ή αυλικών)
- Ιδιωτικές επιστολές

3. Διοικητικά κείμενα

- Κατάλογοι και λίστες (τοποθεσιών, αντικειμένων, τροφίμων, ειδών πολυτελείας)
- Επίσημες πράξεις (διαθήκες με κληρονομικά ζητήματα, εγγυήσεις ενώπιον μαρτύρων κ.ά.)
- Εμπορικά έγγραφα

4. Ιππιατρικές συνταγές

Φανερώνουν μεγάλη φροντίδα στα άλογα κυρίως λόγω της αξίας που είχαν την εποχή εκείνη για την ασφάλειά τους, αφού έσυραν τα πολεμικά άρματα. Σε αντίθεση με τα μυθολογικά κείμενα δεν περιέχουν μαγικές αναφορές αλλά μόνο διαγνώσεις και θεραπείες.

Όλες οι ερμηνευτικές προσπάθειες που καταβλήθηκαν και καταβάλλονται για την απόδοση των ουγκαριτικών κειμένων και ιδιαίτερα των θρησκευτικών που αποτελούν και τον μεγαλύτερο όγκο των ενεπίγραφων ευρημάτων, έχουν μεγάλη αξία όχι μόνο για την μελέτη της ζωής και της ιστορίας της Ουγκαρίτ αλλά και για την συγκριτική μελέτη του ουγκαριτικού πολιτισμού με τον κόσμο της Παλαιάς Διαθήκης, καθώς υπάρχει σχετική έλλειψη παρόμοιων κειμένων από τη νότια περιοχή της Παλαιστίνης στην οποία οι Εβραίοι εγκαταστάθηκαν στις αρχές της βιβλικής περιόδου.

Η μελέτη αυτή πρόσφερε πολλά καθώς αναίρεσε την άποψη που υπήρχε προ των ουγκαριτικών κειμένων ότι η Χαναάν δεν γνώριζε τη γραφή πριν το 2.000 π.Χ. Έτσι, για πολλούς ερευνητές, δημιουργήθηκαν κάποια νέα επιχειρήματα υπέρ της ιστορικής αξιοπιστίας των πατριαρχικών διηγήσεων και σε αντίθεση με τη θεωρία περί αυθαίρετης προφορικής παραδόσεως και κατά συνέπεια, αναξιπιστίας των διηγήσεων αυτών. Η εύρεση των ουγκαριτικών κειμένων έδειξε κοινά φιλολογικά στοιχεία στις δύο γραμματείες και μαρτυρεί παγιωμένες μορφές κειμένων στη βάση της Παλαιάς Διαθήκης.

Τα Ουγκαριτικά κείμενα και η σχέση τους με την Παλαιά Διαθήκη

Εισαγωγικά

Είναι γεγονός ότι, η επίδραση του ιουδαϊκού μονοθεϊσμού στον δυτικό πολιτισμό, ειδικά με την μορφή του χριστιανισμού, οδηγεί όλες τις πλευρές, και αυτές που αποδέχονται και αυτές που δεν αποδέχονται το

θρησκευτικό του πλαίσιο, να αντιμετωπίζουν με μεγάλο ενδιαφέρον κάθε ανακάλυψη που σχετίζεται με την απαρχή αυτού του μονοθεϊσμού.

Αυτό που πάντα προκαλούσε στον ιουδαϊκό μονοθεϊσμό και στον Χριστιανισμό ήταν η ιστορική βάση της πίστης. Ο Ισραήλ καλείται να λατρέψει το Θεό όχι για ενέργειες του σε κάποιο αρχέγονο μυθικό παρελθόν (δημιουργία, κατακλυσμός, συντριβή των δυνάμεων του χάους, κ.λπ.) αλλά για τη συγκεκριμένη επέμβαση του στην έξοδο από την Αίγυπτο, μια επέμβασή μέσα στην ιστορία.

Έτσι, ενώ για τους πιστούς, ο μονοθεϊσμός θεμελιώνεται στην ιστορική αποκάλυψη που έγινε από τον Θεό σε ορισμένους ανθρώπους, σε ορισμένους τόπους και κάτω από ορισμένες συνθήκες, για επιστήμονες όπως π.χ. ο Σίγκμουντ Φρόυντ, δεν ήταν παρά η ανάγκη του ατόμου για υποταγή στην πατρική κυριαρχία και στον αρχηγό της ομάδας, ενώ για τον Εμίλ Ντυρκέμ ^[1], κάθε θρησκεία αποτελούσε πηγή κοινωνικής ολοκλήρωσης, μια ανάγκη εξισορρόπησης απέναντι στην κοινωνική αστάθεια και παθογένεια.

Σε αυτό το πλαίσιο αποδοχής και αμφισβήτησης, αμφιταλάντευσης των απόψεων ανάμεσα στο λογικό, το υπέρ-λογο ή το παρά-λογο, κάθε νέο εύρημα που σχετίζεται με το θέμα αυτό μετατρέπεται αμέσως σε επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Κάθε φορά, οι θεολόγοι αναμένουν μάλλον με δυσπιστία τα πορίσματα της επιστήμης, την ίδια στιγμή που άλλοι περιμένουν με ανυπομονησία να δουν να επιβεβαιώνονται οι θεωρίες ή οι εικασίες τους.

Δεν είναι όμως λίγες οι φορές, που όλες οι πλευρές κατά γενική ομολογία έσφαλαν. Έτσι, στην εποχή του Διαφωτισμού πολλοί θεολόγοι της δύσης για να αντιμετωπίσουν το κύμα αμφισβήτησης, έσπευσαν να χαρακτηρίσουν την Αγία Γραφή ως βάση κάθε επιστήμης, μετατρέποντάς την σε κάτι που λίγοι σήμερα αποδέχονται. Από την άλλη, ο ενθουσιασμός για τα επιτεύγματα της επιστήμης, οδήγησε τον ορθολογισμό σε

Είσοδος της πόλης της Ουγκαρίτ

παραγνώριση της ουσίας του θρησκευτικού αισθήματος, όμως, κάτω από την πίεση της ατομικής και κοινωνικής πραγματικότητας, τελικά οδηγήθηκε σε αναδίπλωση από τις αρχικές του θέσεις .

Παρόλο που η εποχή αυτή πέρασε, κατά διαστήματα παρατηρήθηκε μία μικρότερης έκτασης επανάληψη, παρόμοιων γεγονότων. Αφορμή στάθηκαν τρεις πολύ σημαντικές ανακαλύψεις, οι δύο από τις οποίες έγιναν ευρύτερα γνωστές την ίδια περίπου περίοδο, από τη δεκαετία του '50 και μετά: η εύρεση των **ουγκαριτικών κειμένων** που έφερε στο φως έναν κόσμο που ήταν γνωστός μόνο από την οπτική γωνία της Παλαιάς Διαθήκης και η ανακάλυψη των Χειρογράφων της Νεκράς Θάλασσας αλλά και των κειμένων του Ναγκ Χαμαντί.

Τα **ουγκαριτικά κείμενα** το μεγαλύτερο μέρος των οποίων ήρθαν στο φως την περίοδο 1937-1955, φανέρωναν το γεωγραφικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο γεννήθηκε ο ιουδαϊκός μονοθεϊσμός δηλ. τη Χαναάν και τον θρησκευτικό-μυθολογικό της κόσμο. Τα Χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας, αποκάλυψαν μία ιδιόμορφη ιουδαϊκή κοινότητα που σε κάποιους έδειξε τις απαρχές του Χριστιανισμού, ενώ τα κείμενα του Ναγκ Χαμαντί φανέρωσαν έναν μεγάλο αριθμό χριστιανικών "απόκρυφων" όπως ονομάστηκαν, κειμένων, που θύμιζαν τα Ευαγγέλια και τις Επιστολές, όμως οι χριστιανοί για δικούς τους λόγους δεν τα αποδέχτηκαν αφήνοντάς τα σχεδόν στην αφάνεια.

Οι σημαντικές αυτές ανακαλύψεις έφεραν ξανά στο προσκήνιο την παλιά διαμάχη. Έτσι, για παράδειγμα, ο αρχικός ενθουσιασμός κάποιων, έφερε τον Ιησού να προέρχεται από την ιουδαϊκή κοινότητα των Εσσαίων στην οποία αναφέρονται τα Χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας, παρόλο που χωρίζονταν από αγεφύρωτα χάσματα στη ζωή και τη διδασκαλία τους. Έτσι και στην περίπτωση των ουγκαριτικών κειμένων, όπου η ανακάλυψη και ανάγνωση των κειμένων σφηνοειδούς γραφής και οι παρατηρούμενες ομοιότητες μεταξύ των μυθολογικών κειμένων της Μεσοποταμίας και της Βίβλου, οδήγησαν ορισμένους στις αρχές του αιώνα στην άποψη ότι η Παλαιά Διαθήκη δεν αποτελεί παρά την ισραηλιτική έκδοση των μύθων των γύρω λαών, θέση που φυσικά προκάλεσε και σφοδρότατες αντιδράσεις από την πλευρά των θεολόγων.

Η Θρησκεία της Ουγκαρίτ

Πριν από τις ανασκαφές της *Ρας Σάμρα*, η προσπάθεια των ειδικών να περιγράψουν την θρησκεία των αρχαίων Φοινίκων, έβρισκε πάντοτε εμπόδιο την έλλειψη πηγών. Κάποιες έμμεσες μαρτυρίες και η *Φοινικική ιστορία του Φίλωνα της Βίβλου*, ήταν ανεπαρκείς για να ολοκληρωθεί η εικόνα. Τελικά όμως, οι σημαντικές ανακαλύψεις στα ερείπια της αρχαίας Ουγκαρίτ, οδήγησαν τους ερευνητές σε μία πιο ξεκάθαρη εικόνα για την ουγκαριτική θρησκεία η οποία όπως δείχνουν τα ευρήματα είναι

πολυθεϊστική και φυσιοκρατική. Οι σημαντικότερες θεότητες είναι:

■ Ο Ελ

Είναι ο ύπατος των θεών. Σε στήλη που βρέθηκε, εικονίζεται ευγενής και μεγαλοπρεπής να κάθεται σε θρόνο όπου δέχεται τα δώρα του βασιλιά της Ουγκαρίτ. Ο φτερωτός ήλιος επάνω από τα κεφάλια των εικονιζόμενων προσώπων, μας δείχνει έναν συσχετισμό του Ελ με τον θεό ήλιο των Αιγυπτίων. Τα κέρατα που υπάρχουν στο κεφάλι του φανερώνουν την ισχύ του. Είναι εντυπωσιακό ότι η λατρεία του δεν είναι ιδιαίτερα δημοφιλής και αυτό ίσως οφείλεται στην απόσταση που δημιουργεί με το λαό, η υψηλή του θέση στο πάνθεον των ουγκαριτικών θεών.

■ Η Ασερά

Από κάποιους θεωρείται σύζυγος του Ελ, από άλλους όχι. Τη συναντάμε και με το όνομα *Ασερά της Θάλασσας* και με τον τρόπο αυτό συσχετίζεται με την βαβυλωνιακή θεότητα Τιαμάτ. Ως θεά της γονιμότητας λατρεύεται από το λαό και απεικονίζεται σε αντικείμενα τέχνης που την παριστούν γυμνή, πλαισιωμένη από διάφορα ζώα και φίδια. Η απεικόνιση αυτή φανερώνει παραδόσεις που συνδυάζονται με την αρχαία Μητέρα Γη, γνωστή και από αιγυπτιακές παραστάσεις.

■ Ο Βάαλ

Είναι θεός της βροχής, της γονιμότητας και της ευφορίας. Ενώ σύμβολο του Ελ είναι ο φτερωτός ήλιος, σύμβολο του Βάαλ είναι ο ταύρος και με τα κέρατά του κατατροπώνει του εχθρούς του. Σε σχετική απεικόνιση, φορά κράνος με κέρατα κρατώντας με το αριστερό χέρι κεραυνό και με το δεξί ρόπαλο. Η ζωή του είναι γεμάτη περιπέτειες και αγώνες ενάντια στους εχθρούς του, καθώς και έρωτες προς την Ανάθ. Μία από τις μάχες που περιγράφεται είναι αυτή ανάμεσα στον Βάαλ και τους Αμπιρίμ (τέρατα με σώμα ανθρώπου και κεφάλι ταύρου). Σημαντικότερος φαίνεται ο αγώνας του Βάαλ και της Ανάθ, ενάντια στους Γιαμ, Λοταν και Κριτή Ναχάρ. Στη μάχη αυτή νικά ο Βάαλ και αποκτά το δικαίωμα να αποκτήσει κατοικία στο όρος Σαφόν. Μετά την αποπεράτωση του ναού ξεκινά η μάχη ανάμεσα στον Βάαλ και τον Μωτ. Ο Μωτ νικά, ο Βάαλ πεθαίνει, όμως αναβιώνει, προβαίνει σε γενετήσια επαφή με μια αγελάδα και παίρνει πάλι την εξουσία.

■ Η Ανάθ

Είναι η αγαπημένη του Βάαλ, αλλά αναφέρεται και ως αδελφή του. Τον βοηθά κατά των εχθρών του με αυταπάρνηση. Θρηνεί τον χαμό του Βάαλ και τον μεταφέρει στο όρος Σαφόν όπου τον θάβει. Εκεί θυσιάζει εκατόμβες ταύρων, προβάτων, ελαφιών κ.ά. Συναντά τον Μωτ και του ζητά να φέρει τον Βάαλ πίσω στη ζωή.

Εκείνος αρνείται, η Ανάθ τον σκοτώνει, τον αποτεφρώνει και σκορπά την τέφρα του στη γη. Με τον τρόπο αυτό πετυχαίνει την αναβίωση του Βάαλ.

Από τις υπόλοιπες θεότητες, άξιοι αναφοράς είναι ο Μωτ, θεός της ξηρασίας, ο Δαγών, αρχικά, πατέρας του Βάαλ και η Ασάρτη που είναι δύσκολο να την διακρίνει κάποιος από την Ασερά.

Ομοιότητες ανάμεσα στα ουγκαριτικά κείμενα και την Παλαιά Διαθήκη

Είναι αλήθεια ότι τα κενά και η κακή κατάσταση που συχνά παρουσιάζεται στα ουγκαριτικά κείμενα, αρχικά, οδήγησε τους ερευνητές στο να πιθανολογούν και να εικάζουν. Όσο όμως η μελέτη των κειμένων αυτών προχωρά, όλο και περισσότεροι αποφεύγουν τα βιαστικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τους συσχετισμούς προσώπων και πραγμάτων ανάμεσα στη Βίβλο και τα κείμενα αυτά. Σε κάθε περίπτωση όμως, η αντικειμενική μελέτη της θρησκευτικότητας των χαναναίων συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην κατανόηση κάποιων δυσερμήνευτων, μέχρι πρότινος, χωρίων της Παλαιάς Διαθήκης, ιδιαίτερα με την προβολή του ισραηλιτικού βίου προ της εγκαταστάσεως του στη Χαναάν.

Παρά τις αντιρρήσεις μερίδας θεολόγων στις μέρες μας, οι περισσότεροι ερευνητές αποδέχονται μικρότερη ή μεγαλύτερη σχέση ανάμεσα στα ουγκαριτικά κείμενα και την Παλαιά Διαθήκη. Οι σημαντικότεροι συσχετισμοί που παρατηρούνται είναι οι εξής:

- Η ουγκαριτική συνήθεια να επιγράφονται κείμενα που ανήκουν σε έναν ποιητικό κύκλο με το όνομα αυτού: *Τω Βάαλ, τω Κερέτ, τω Ακχάτ*. Η ίδια συνήθεια παρατηρείται σε μεμονομένους ψαλμούς που ομοίως επιγράφονται: *Τω Δαβίδ, τω Ασάφ* κ.λπ..
- Πέρα από τα μέρη όπου, σύμφωνα με τη θεωρία των πηγών της πεντατεύχου, για τον θεό χρησιμοποιείται το όνομα *Γιαχβέ*, υπάρχουν και οι γενικές αναφορές *Ελωχίμ, Ελωέ, και Ελ*, με την τελευταία να απαντάται αντίστοιχα και στα Ουγκαριτικά κείμενα για τον σημαντικότερο των θεών. Τα ονόματα *Γιαχβέ* και *Ελωχίμ* αριθμούν αρκετές χιλιάδες αναφορές, ενώ τα *Ελωέ* και *Ελ*, μερικές δεκάδες. Στις σημιτικές γλώσσες παρατηρείται η κοινή ονομασία του θεού με τα ονόματα *Ελ, Ιλού* για τους βαβυλωνίους, *Αλλάχ* για τους άραβες.
- Κάποιες πολιτιστικές συνήθειες που αναφέρονται στα ευρήματα της Ουγκαρίτ, συναντώνται και σε παραδόσεις του Ισραήλ όπως για παράδειγμα ο χωρισμός σε φυλές, ο τρόπος επιστράτευσης, η μέθοδος φορολόγησης, το θεοκρατικό σύστημα και η οργάνωση του ιερατείου. Επίσης η Μνα, διαιρείται σε 50 σίκλους στο Ισραήλ όπως και στην Ουγκαρίτ αντί για 60 κατά το γνωστό Σουμεροβαβυλωνιακό

Ο Θεός Βάαλ

σύστημα.

- Ευρήματα φαλλών, έδειξαν ως ορθή την παρεξηγημένη μαρτυρία του Ηροδότου που αναφέρει για ύπαρξη της περιτομής στους Φοίνικες και τους Σύριους. Τα ευρήματα δείχνουν εφαρμογή της περιτομής στην Ουγκαρίτ από τα μέσα της 2ης χιλιετίας π.Χ..
- Οι όρκοι συμμαχίας στα ευρήματα της Ρας Σάμρα γίνονται με την ένωση των χεριών επάνω από ψωμί κομμένο στα δύο. Παρόμοια, η διάταξη των άρτων επάνω στην πρόθεση, συμβόλιζε για τους Εβραίους την διαθήκη ανάμεσα στον θεό και τον Ισραήλ.
- Ουγκαριτικοί ιατρικοί όροι ομοιάζουν προς αντίστοιχους στην Παλαιά Διαθήκη.
- Τα τρία σημεία: αντίσταση του κακού, κατατρόπωσή του από το θεό, και θρίαμβος του θεού που επιφέρει τάξη, ευδαιμονία και άλλα αγαθά, έχουν παράλληλα με τις Χαναανιτικές παραδόσεις, όπως:

α) τα χωρία που περιγράφουν τις μάχες του Βάαλ ενάντια στους εχθρούς του και θυμίζουν αντίστοιχα χωρία στην Παλαιά Διαθήκη, όπου υπάρχει η αντίδραση του κακού,

β) η θεότητα Λοτάν που εικονιζόταν ως

υδρόβιος δράκοντας ή φίδι, είναι αντίστοιχη του Παλαιοδιαθηκικού Λεβιάθαν,

γ) στους ύμνους της Ουγκαρίτ, όπου η ευαρέσκεια των θεών φέρνει αγαθά στους ανθρώπους και ευχαρίστηση με περιγραφές που θυμίζουν τους εβραίους συγγραφείς όταν περιγράφουν την ευφορία της Παλαιστίνης,

δ) η κατατρόπωση του κακού από τους θεούς που θυμίζει φραστικές εικόνες από την Παλαιά Διαθήκη: *"Εξεγέρθητι, εξεγέρθητι, ενδύθητι δύναμιν, βραχίων Κυρίου· εξεγέρθητι ως εν ταις αρχαίαις ημέραις, εν ταις παλαιαίς γενεαίς. Δεν είσαι συ, ο πατάξας την Ραάβ και τραυματίσας τον δράκοντα;"* (Ησ. 51:9)

ε) ο αγώνας στην Παλαιά Διαθήκη που κρίνεται υπέρ του Θεού, ο

οποίος αναγνωρίζεται από όλους ως ο αιώνιος βασιλιάς: "Αλλ' ο Θεός είναι εξ αρχής Βασιλεύς μου, εργαζόμενος σωτηρίαν εν μέσω της γης. Συ διεχώρισας διά της δυνάμεώς σου την θάλασσαν· συ συνέτριψας τας κεφαλάς των δρακόντων εν τοις ύδασι." (Ψαλμ. 74:12-13).

Είναι άξιο προσοχής ότι η έννοια της ανάδειξης του Θεού ως βασιλιά, παρουσιάζει ιδιαίτερη σχέση στα ουγκαριτικά κείμενα και στους Ψαλμούς της Παλαιάς Διαθήκης. Παραδείγματα τέτοιων παράλληλων χωρίων είναι τα παρακάτω:

- α) "Βάαλ ο καθήμενος επί του θρόνου αυτού" με το "εκάθησας επί θρόνου κρίνων εν δικαιοσύνη (Ψαλμ. 9:4).
- β) "βασιλεύς πατήρ των ενιαντών" με το "η βασιλεια σου βασιλεια παντων των αιωνων και η δεσποτεια σου εν παση γενεα και γενεα" (Ψαλμ. 145:13), κ.ά..

Επίσης, η ευδαιμονία που ακολουθεί την νίκη επί του κακού στην παλαιά Διαθήκη, παραλληλίζεται προς τη Χανανιτική παράδοση των ουγκαριτικών κειμένων. Έτσι, ο Βάαλ, στο μύθο που αφορά στην κατασκευή του ναού του, με τα την εξολόθρευση των εχθρών του, προνοεί για τις ανάγκες θεών, ανθρώπων και ζώων: "Εγώ μόνος βασιλεύω επί των θεών / και τρέφω τους θεούς και τους ανθρώπους / και ικανοποιώ τις αγέλες της γης".

- Συσχετισμός γίνεται επίσης ανάμεσα στη λατρεία που έχει ως κέντρο την γενετήσια επαφή του Βάαλ με μια αγελάδα και στην λατρεία από τους ισραηλίτες του Χρυσού Μόσχου που έστησε στη Δαν ο Ιεροβοάμ (Βασ. Α' 12:28-29).
- Τα τρομερά όντα Αμπρίμ των ουγκαριτικών κειμένων με σώμα ανθρώπου και κεφάλι ταύρου, μπορούν να συσχετισθούν με τα αντίστοιχα της Παλαιάς Διαθήκης: "Ταύροι πολλοί με περιεκύκλωσαν· ταύροι δυνατοί εκ Βασάν με περιστοίχισαν / Ήνοιξαν επ' εμέ το στόμα αυτών, ως λέων αρπάζων και βρυχόμενος." (Ψαλμ. 22:13).
- Ο χαρακτηρισμός του Βάαλ ως επιβαίνοντος επί των νεφών συσχετίζεται με το: ο ποιών τα νέφη άμαξαν αυτού· ο περιπατών επί πτερύγων ανέμων (Ψαλμ. 104:3) και δίνει μια ερμηνεία για την αρχική γραφή του δυσνόητου χωρίου "ετοιμάσατε τας οδούς εις τον επιβαίνοντα επί των ερήμων" (Ψαλμ. 68:4) αφού στην εβραϊκή, η λέξη "νέφος" και η λέξη "έρημος" διαφέρουν κατά ένα μόνο γράμμα και ήταν εύκολο να προκύψει η μετατροπή.
- Η προσκύνηση της Αστάρτης στους μεταγενέστερους χρόνους, η οποία εκλαμβάνεται είτε ως η θεά Ασερά είτε ως η Ανάθ, δημιουργεί στους ερευνητές την πεποίθηση ότι σε αυτήν αναφέρεται ο τίτλος

Βασίλισσα του ουρανού που συναντάμε στον Ιερεμία: α) "θυμιάν τή βασιλίσση τού ουρανού και σπένδειν αυτή σπονδάς" (Ιερ. 44:17), β) "και ως διελίπομεν θυμιώντες τή βασιλίσση τού ουρανού" (Ιερ. 44:18), γ) "και ότι ημείς θυμιώμεν τή βασιλίσση τού ουρανού και εσπείσαμεν αυτή σπονδάς" (Ιερ. 44:19).

- Στα ουγκαριτικά κείμενα, ο όρος ρεφαίμ σήμαινε το σύνολο των νεκρών βασιλιάδων και ηρώων και κατ' επέκταση ονομάζονταν έτσι και οι νεκροί γενικά. Στην Παλαιά Διαθήκη ο όρος *Ρεφαίμ* έχει δύο σημασίες: μία με την έννοια των νεκρών και μία ως ονομασία κάποιου προϊστορικού λαού. Με την έννοια αυτή, είναι πιθανό να επέζησε η έννοια των νεκρών ηρώων και αρχόντων από την ουγκαριτική μυθολογία της 2ης χιλιετίας ως ένας λαός πολεμιστών ή *γιγάντων* στην Παλαιά Διαθήκη (Γεν. 14:5, 15:20 κ.ά.).
- Η Ασήρ και η Ζαβουλών, δύο από τις 12 φυλές του Ισραήλ, αναφέρονται μέσα στο ουγκαριτικό *Έπος του Κερέτ*. Η Ασήρ ως μία από τις φυλές που αποτελούν το στρατό του Κερέτ και η Ζαβουλών ως φυλή σύμμαχος του *Τεράχ*, πατέρα δηλ. του Κερέτ που τον εκδίωξε.
- Η σύζυγος του Κερέτ, που αναφέρεται στα ουγκαριτικά κείμενα, μεταφράζεται ως *Θυγατέρα του Χορραίου* διασώζοντας το εθνικό όνομα των παλαιών κατοίκων της Εδώμ. Οι Χορραίοι κατά πάσα πιθανότητα δεν είναι άλλοι από τους Χουρίτες, μη σημιτικές ομάδες που ζούσαν διεσπαρμένες στην Παλαιστίνη, τη Συρία, και τη Μεσοποταμία.
- Στα σημεία όπου ο Κερέτ στο αντίστοιχο έπος περιγράφει τη σύζυγό του και ο Ελ στο έργο *Θεογονία* αναφέρεται με θαυμασμό στις γυναίκες με τις οποίες έρχεται σε επαφή, οι διατυπώσεις θυμίζουν εκείνες στο *Άσμα ασμάτων*.
- Η αναφορά στο όνομα *Δανιέλ* που γίνεται στο έπος του Ακχάτ, αφορά τον πατέρα του Ακχάτ, τον αρχαίο σοφό ήρωα και δίκαιο βασιλιά από την Φοινίκη τον οποίο ο Ιεζεκιήλ αντιπαραβάλλει στην Παλαιά Διαθήκη προς τον υπερόπτη βασιλιά της Τύρου (Ιεζ. 14:4 & 14:20).

Σημεία όπως τα παραπάνω, φανερώνουν τις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στα ουγκαριτικά θρησκευτικά κείμενα και στην Παλαιά Διαθήκη. Υπάρχουν και άλλα τα οποία όμως θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με επιφύλαξη όπως η ανάγνωση στα κείμενα αυτά των ονομάτων Αδάμ και Εύα η οποία δεν δικαιολογείται επαρκώς και έτσι δεν είναι ευρύτερα αποδεκτή.

Μύθος και Παλαιά Διαθήκη

Το θαλάσσιο τέρας Λεβιάθαν

Σήμερα, εκτός από τα χριστιανικά δόγματα που αποδέχονται την κατά λέξη ιστορική πραγματικότητα των κειμένων της Παλαιάς Διαθήκης (δημιουργία του κόσμου, του ανθρώπου κ.λπ.), οι πλειοψηφία των χριστιανών θεολόγων αποδέχεται ότι οι ιεροί συγγραφείς δεν αγνόησαν τις ευρύτατα διαδεδομένες στην περιοχή τους μυθολογικές αφηγήσεις^[2]. Ισχυρίζονται όμως ότι η διαφοροποίηση έγκειται, στο ότι η χρήση κοινών εικόνων που σαφώς προκύπτει, δεν σημαίνει και πρόσληψη της μυθολογικής σκέψης αλλά εξυπηρετεί μόνο τη διατύπωση των βιβλικών νοημάτων. Κατά την άποψη των θεολόγων, πρόβλημα θα προέκυπτε στην περίπτωση που κάποια μυθολογικά στοιχεία προσλαμβάνονταν αυτούσια.

Όμως, κάτι τέτοιο δεν παρατηρείται στα βιβλικά κείμενα, εφόσον σε καμία περίπτωση ο μύθος δε διατηρεί την αυτοτέλεια του και δε γίνεται σκοπός της αφήγησης^[3].

Για παράδειγμα, η αναφορά στον απογευματινό περίπατο του Θεού στον κήπο της Εδέμ (Γεν. 3:8), είναι μια εικόνα που θυμίζει μυθικές παραστάσεις. Στόχος της αφήγησης όμως δεν είναι να κάνει λόγο για τον περίπατο του Θεού, αλλά για τη διάσπαση των σχέσεων του ανθρώπου με το Θεό. Η εικόνα εδώ, εξυπηρετεί μόνον το σκηνικό και δεν αποτελεί την ουσία της αφήγησης.

Ακόμα κι όταν ο Θεός διατάζει: *"Ας βλαστήσει η γη... Και έγινε όπως είπε"* (Γεν. 1:11-13), το κείμενο ίσως φέρνει στο νου τη θεά Μητέρα Γη που στη Χαναάν ταυτίζονταν με τη θεά της γονιμότητας καθώς αυτή μεσολαβεί για την παραγωγή της χλωρίδας. Όμως εδώ, ο Θεός της βιβλικής διήγησης είναι αυτός που προστάζει τη "Μητέρα Γη" τι να κάνει και "εκείνη" είναι τελείως υποταγμένη στο έναν Θεό, αποκλείοντας την πολυθεΐα ή την δυαρχία και εμμένοντας στην μονοθεϊστική παράδοση^[4].

Με τον ίδιο τρόπο, η βιβλική διήγηση παρουσιάζει τη δημιουργία του ήλιου την 4η ημέρα της δημιουργίας, ώστε να μην υπάρξει θέση για τον θεό ήλιο των αιγυπτίων^[5], συσχέτιση που γίνεται και με τον θεό των χαναναίων Ελ που στα ευρήματα της ουγκαρίτ παρουσιάζεται με τον φτερωτό ήλιο να στέκει επάνω του^[6].

Αλλά και η διήγηση στο βαβυλωνιακό "Έπος Γκιλγκαμές" όπου γίνεται λόγος για μια κιβωτό, αποτελεί μόνον το πλαίσιο στο οποίο κινείται η

ιστορία του Νώε που έχει ως θέμα της την ύπαρξη του κακού και τη δικαιοσύνη του Θεού. Το αποκορύφωμα της αφήγησης βρίσκεται στον τονισμό της αγάπης του Θεού, ενώ αντίθετα, το θέμα του έπους του Γκιλγκαμές είναι απλώς η διαμάχη των θεών όπου και απουσιάζει οποιαδήποτε ηθική εκτίμηση του κατακλυσμού.

Όπως σημειώνει ο καθηγητής Σταύρος Καλαντζάκης:

"Συνεπώς, η Γένεσις, αν και μοιράζεται με τις μυθολογικές κοσμολογικές αφηγήσεις των ανατολικών λαών ένα κοινό πρότυπο κοσμοειδώλου, ωστόσο διαφοροποιείται απ' αυτές ως προς τη θεολογική του θεώρηση. Οι τυχόν εξωτερικές ομοιότητες της διήγησης της με αυτές δεν πρέπει να ξενίζουν τον πιστό αναγνώστη τους. Διότι γι' αυτόν εγγύηση της αλήθειας είναι ο αποκεκαλυμμένος λόγος του Θεού [...] ο ιερός συγγραφέας της [Π.Δ.] γνώριζε και εξωβιβλικές κοσμολογίες και έγραψε με πρόθεση όχι να τις αντιγράψει, αλλά να τις ανασκευάσει, ασκώντας πολεμική εναντίον τους, και να τις απορρίψει. Χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της ανασκευής είναι ο εντελώς διαφορετικός τρόπος με τον οποίο κατανοεί στη Δημιουργία το ρόλο του χάους, της αβύσσου και των αστέρων. Έτσι το χάος αποδυναμώνεται από τις καταστροφικές για τον κόσμο και τις απειλητικές για τη ζωή δυνάμεις-θεότητες του, αφού εκλαμβάνεται ως κατάσταση πριν από τη Δημιουργία, η οποία υπόκειται στον έλεγχο του Θεού και υπακούει στην απόφαση του να το μορφοποιήσει. Η άβυσσος από μυθικό ον, που προσωποποιεί τις δυνάμεις του χάους, υποβιβάζεται σε απλό φυσικό φαινόμενο, δηλωτικό του αχανούς βάθους των υδάτων. Οι αστέρες από αντικείμενα λατρείας, που διαθέτουν μαγικές δυνάμεις, περιορίζονται στο ρόλο τους ως φωτεινών σωμάτων, που φωτίζουν τη γη και κοσμούν τον ουρανό"^[7].

Η θέση του Χριστιανισμού

Ο Χριστιανισμός εξ αρχής συνδέθηκε με τις σωτηριώδεις ενέργειες του Θεού στις αφηγήσεις της Παλαιάς Διαθήκης, ενέργειες ιστορικές που έχουν ως συνέπεια το να υπόκειται πάντοτε στην ιδιαίτερη ιστορία του Θεού με το λαό του, η παγκόσμια προοπτική. Δεν αποδέχεται την στενή τοπική ερμηνεία της Παλαιάς Διαθήκης, ακόμα κι αν παρουσιάζεται ανεκτικός στην παρουσία μυθικής/συμβολικής γλώσσας ως κατάλληλης για να μεταδώσει τέτοιου είδους νοήματα.

Στην αρχή της πατριαρχικής ιστορίας η προοπτική αυτή καθίσταται εμφανής με την υπόσχεση *"και ενευλογηθήσονται εν σοι πάσαι αι φυλαί της γης"* (Γέν. 12:3) που δίνεται από το Θεό στον Αβραάμ. Στην ιστορία των προφητών τα όσα συμβαίνουν στον Ισραήλ τίθενται στο υπόβαθρο της ιστορίας των λαών και της παγκόσμιας ιστορίας. Ο *"δούλος του*

Κυρίου", αποστέλλεται "εις φως εθνών...εις σωτηρίαν έως εσχάτου της γης" (Ησαΐας 49:6) και αργότερα στις εσχατολογικές προφητείες η σωτηρία ανοίγεται σε όλους τους λαούς. Για τους χριστιανούς, η αποδοχή του ενός θεού δεν έρχεται κατευθείαν από την Παλαιά Διαθήκη, αλλά επιβεβαιώνεται για άλλη μία φορά από τον Ιησού και την πρωτοχριστιανική κοινότητα δημιουργώντας ένα επιπλέον έρεισμα για την πίστη τους.

Η έννοια του δανείου στη φιλολογία

Στην πραγματικότητα, όσο αβάσιμη είναι η πλήρης απόρριψη από τους θεολόγους κάθε συσχετισμού της Παλαιάς Διαθήκης με το ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο διαμορφώθηκε, άλλο τόσο υπερβολικά απλουστευτική είναι η άποψη ότι άπαξ και εδραιωθεί κάποιος ιστορικός σύνδεσμος (π.χ. το κοινό γεωγραφικό πλαίσιο) και παρατηρηθούν ομοιότητες μεμονωμένων μοτίβων, είναι αρκετό για να βγει το γενικό συμπέρασμα της έλλειψης αυτοτέλειας.

Η φιλολογική εξέταση δύο αφηγήσεων πρέπει να είναι αρκετά λεπτομερής και πολύπλοκη πριν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η μόνη λύση για τυχόν ομοιότητες είναι ο αυτούσιος δανεισμός. Σε αυτή την εξέταση ούτε το ιστορικό πλαίσιο, ούτε οι επιφανειακές ομοιότητες μπορούν να οδηγήσουν σε ουσιαστικότερα συμπεράσματα πέρα από μία αρχική έκπληξη^[8]. Θα πρέπει έτσι οι ερευνητές, αντί των μεμονωμένων μοτίβων, να εστιάσουν στις πιο σύνθετες δομές, όπου η καθαρή σύμπτωση είναι λιγότερο πιθανή: π.χ. ένα σύστημα θεοτήτων, μια βασική κοσμολογική ιδέα, η αφηγηματική δομή μιας ολόκληρης σκηνής κ.λπ. και σε όλα αυτά μελετώντας σε βάθος όχι μόνο την εξωτερική εκφορά αλλά το βαθύτερο ιδεολογικό υπόβαθρό τους^[9].

Είναι αναγκαίο όχι μόνο να υπάρξουν παράλληλα, αλλά να μπορούν να βρεθούν όμοια κεντρικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα ανάμεσά τους, να υπάρχουν ταυτόσημες ιδέες πίσω από τα παράλληλα, να απεικονίζουν την ίδια εννοιολογική χρήση και να μην επιδέχονται άλλη εξήγηση παρά τον αυτούσιο δανεισμό^[10].

Οι αρχές που διέπουν την θεώρηση συγκεκριμένων θρησκευτικών συστημάτων θα πρέπει να είναι τέτοιες που να μην οδηγούν είτε σε εύκολο ενθουσιασμό, είτε σε περιφρονητική κριτική. Συχνά, η αποσπασματική ενημέρωση επάνω στα ιστορικά δεδομένα των θρησκειών οδηγεί σε γενικεύσεις και αδιαφορία για τα κενά που αναζητούν λύσεις. Η προσπάθεια αποκρυπτογράφησης των ιερών συμβόλων των θρησκειών και η καλοπροαίρετη μελέτη του βασικού τους μηνύματος, είναι ένα πολύ κρίσιμο ζήτημα. Κάθε θρησκεία αποτελεί ένα οργανικό σύνολο και όχι αθροίσματα παραδόσεων και λατρευτικών εθίμων. Ο κίνδυνος της

επιπόλαιης αναγνώσεως της φαινομενολογίας της θρησκείας έγκειται στην ταύτιση στοιχείων, που παρουσιάζονται και λειτουργούν σε διαφορετικά πλαίσια και συναρτήσεις γεγονός που συμβαίνει κυρίως με την απομόνωση σημείων από τη διδασκαλία και τη λατρεία τους και την ταύτισή τους με παρόμοιες εκδηλώσεις άλλων θρησκειών, με αποτέλεσμα να διατυπώνονται γρήγορες και εύκολες θεωρίες.

Ξεχωριστά παραδείγματα αποτελούν δύο περιπτώσεις:

- Η πρώτη έχει να κάνει με την πρόταση από μερίδα μελετητών, της ανάγνωσης του ονόματος Γιαχβέ μέσα στα ουγκαριτικά κείμενα και συγκεκριμένα στη φράση 1.1 IV 14 στο Έπος του Βάαλ:

Το όνομα του υιού μου [ας είναι Yw(=Γιαβ)-Ελ]^[11] (ή σε άλλη εκδοχή) [δεν πρέπει να είναι Yw(=Γιαβ), ω! θεά(=Ελ)].^[12]

Στη φράση αυτή, ο Dussand, αναγνώρισε το Yw ως τύπο του ονόματος Γιαχβέ, αλλά μεταγενέστερες τοποθετήσεις έδειξαν μέσα από συνεχείς μελέτες και παραδείγματα επάνω στην ουγκαριτική-φοινικική γλώσσα, πως το Yw στην περίπτωση αυτή δεν προσδίδει κάποιο θεϊκό χαρακτηριστικό ή έστω δεν αποτελεί κάποια μορφή του ονόματος Γιαχβέ^[13]

- Η δεύτερη περίπτωση, σχετίζεται με την άποψη περί αρχικής υπάρξεως πολυθεϊσμού στο Ισραήλ που εξελίχθηκε σε μονοθεϊσμό, με βάση μια επιγραφή χαραγμένη σε κομμάτι από πηλό, του 7ου π.Χ. αιώνα, που βρέθηκε κοντά στη Χεβρώνα, η οποία κατά την γνώμη κάποιων ερευνητών, αναφέρει πως η χαναανιτική θεότητα Ασέρα ήταν αρχικά η σύζυγος του Γιαχβέ στην επίσημη θρησκεία του Ισραήλ. Η τοποθέτηση αυτή, στα πλαίσια του θρησκευτικού συγκριτισμού, προσπαθεί να αναδείξει ότι δεν μπορούν να προβάλλονται ισχυρισμοί θρησκευτικής ιδιαιτερότητας και αυτοτέλειας, μια που η ισραηλιτική θρησκεία δεν αποτελεί παρά μία δανεισμένη χαναανιτική πολυθεϊστική θρησκεία, από την οποία απλώς αφαιρέθηκαν οι θυληκές θεότητες.

Σε αυτό λοιπόν το εύρημα, ο άγνωστος συγγραφέας του γράφει τα εξής:

Αγγλικό κείμενο^[14]:

*Uriyahu the rich wrote it.
Blessed be Uriyahu by Yahweh.
For from his enemies by his Asherah
he has saved him.
by Oniyahu*

*and by his Asherah
his A(she)rah*

Σε μετάφραση:

*Ο Ουριαχού ο πλούσιος το έγραψε.
Ευλογημένος ας είναι ο Ουριαχού από*

τον Γιαχβέ.

Διότι εκ των εχθρών του δια του (της)
Ασερά αυτού τον έσωσε.

Από τον Ουριαχού

Και από την Ασερά του
την Ασερά

Τα προβλήματα αυτής της επιγραφής είναι αρκετά και αποτελούν αντικείμενο διαμάχης επί σειρά ετών. Σε μια πρώτη ανάγνωση θα μπορούσε κάποιος να διαπιστώσει την διαφορά ανάμεσα στην υπαρκτή διατύπωση *διά του (ή της) Ασερά* και στην εικαζόμενη διατύπωση που υπονοεί *διά της [συζύγου του Γιαχβέ] Ασερά*. Ακόμα όμως και αν η λέξη *Ασερά* πράγματι θεωρηθεί ότι αναφέρεται σε σύζυγο του Γιαχβέ, και δεν σημαίνει το προσωποποιημένο λατρευτικό, ξύλινο αντικείμενο όπως πολλοί θεωρούν (π.χ. η ανέγερση στηλών ως λατρευτικά αντικείμενα της θεάς Ασερά αναφέρεται στο βιβλίο *Βασιλειών Δ' και αλλού*), υπάρχουν ανεξήγητες διατυπώσεις στο κείμενο (για παράδειγμα, οι δύο τελευταίες προτάσεις) που θα μπορούσαν να δείχνουν ότι η (ή το) Ασερά, σχετίζεται με τον άνθρωπο Ουριαχού και όχι με τον Γιαχβέ.

Πηγαίνοντας όμως και πέρα από αυτές τις γραμματικές και συντακτικές διαμάχες, η τοποθέτηση της Παλαιάς Διαθήκης δείχνει πως η επίσημη θρησκεία του Ισραήλ ήταν ο μονοθεϊσμός ο οποίος συχνά βρισκόταν σε μια διαδικασία έντονου συγκρητισμού προς τις επιρροές του Χαναανιτικού περιβάλλοντος και αυτή τη διαμάχη η Παλαιά Διαθήκη όχι μόνο δεν την καλύπτει αλλά την αναδεικνύει με έντονο τρόπο.

Δεν μπορούμε εύκολα να αναφερθούμε σε "αφαίρεση" θυληκών θεοτήτων αφού ο θεός της Παλαιάς Διαθήκης δεν έχει φύλο. Επίσης, δεν υπάρχουν αναφορές για θεές και δεν ανιχνεύονται φυσιοκρατικές αντιλήψεις, σε αντίθεση με την Χαναανιτική μυθολογία από την οποία απουσιάζουν οι ιστορικής φύσης τοποθετήσεις και συσχετισμοί θεού και ανθρώπου, που γίνονται στην Παλαιά Διαθήκη.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι, στις βιβλικές διηγήσεις δεν παρατηρείται αποφυγή χρήσης των εικόνων του μυθολογικού περιβάλλοντος. Δεν χρειάζεται να επιδιώξουμε να ανακαλύψουμε κάτι που είναι "κρυμμένο" αφού οι ιεροί συγγραφείς δεν διστάζουν καθόλου να φανερώσουν τις επιρροές τους και να χρησιμοποιήσουν εικόνες όπως αυτή του τέρατος *Λεβιάθαν* προκειμένου να αποδώσουν τη δύναμη του θεού επάνω στο κακό, όπως επίσης δεν διστάζουν να φανερώσουν και να περιγράψουν τις περιόδους απιστίας των εβραίων.

Είναι βέβαιο ότι τα αγαλματίδια της θεάς της γονιμότητας βρέθηκαν συχνά στα χέρια των ισραηλιτών^[15] στα πλαίσια της διαρκούς πάλης ανάμεσα στη λατρεία του Γιαχβέ και των "ειδώλων". Σε μια παρόμοια περίπτωση, ο συγγραφέας του πλακιδίου που ανήκε προφανώς σε κάποια από τις ομάδες ή τις περιοχές που διατηρούσαν ένα παγανιστικό Γιαχβισμό, με την αναφορά στον *Γιαχβέ και την Ασερά του*, ίσως να

θεωρούσε αναγκαίο ο Γιαχβέ να έχει μία σύζυγο όπως ο θεός Ελ των χαναναίων^[16].

Είναι γεγονός ότι *"πολλοί ερευνητές θεωρούν ως θαυμαστό στην περίπτωση αυτή πως ο Γιαχβέ προσέλαβε ξένα στοιχεία και τα αφομοίωσε, χωρίς όμως να χάσει κανένα από τα δικά του"*, χωρίς να υποστεί απώλεια των βασικών χαρακτηριστικών που είχε *"μέσα στη μωσαϊκή θρησκεία"*^[17]. Ο Βάαλ είχε σύζυγο, όμως ο Γιαχβέ ονομάστηκε σύζυγος της γης Ισραήλ. Ως αντίπαλος του Βάαλ, αν και ήταν Θεός της ερήμου και της στέπας, είναι αυτός που επίσης δίδαξε στους ανθρώπους τη γεωργία και αύξανε τον καρπό της γης μοιράζοντάς τον (βλ. *Αμώς 2, 7· Ωσηέ 2, 4 κ.ε.· Ησ. 5, 2*). Παρά τη σύγκρουση, ο Γιαχβέ δεν χάνεται μέσα στη φύση και την ουσία του Βάαλ διατηρώντας πάντα τα μοναδικά του χαρακτηριστικά^[18].

Διαφοροποίηση ουγκαριτικών κειμένων και Παλαιάς Διαθήκης

Στα σημαντικά συμπεράσματα που θα μπορούσε κάποιος να εξάγει από την μελέτη των ουγκαριτικών κειμένων για την Παλαιά Διαθήκη, θα πρέπει να προστεθούν και τα εξής:

- Η απουσία της λατρείας του Βάαλ από τις Πατριαρχικές διηγήσεις της Παλαιάς Διαθήκης, εκτός από το ότι βεβαιώνει ότι η λατρεία αυτή ήταν μεταγενέστερη, δίνει σημαντική μαρτυρία για την αρχαιότητα των Πατριαρχικών διηγήσεων, καθώς αν τα πράγματα ήταν διαφορετικά, ήταν βέβαιο ότι θα εμφανίζονταν οι σχετικές αναφορές.
- Η κριτική που ασκήθηκε από ενθουσιώδεις κύκλους μελετητών αμέσως μετά την εύρεση των κειμένων μάλλον υποχώρησε στην πορεία, καθώς τα ευρήματα της Ουγκαρίτ δεν μπόρεσαν να αναδείξουν ομοιότητες με την ισραηλιτική θρησκεία που να εισχωρούν σε βάθος, πέρα δηλαδή από ένα σύνολο αυτονόητων εξωτερικών επιρροών που άλλωστε δεν αποσιωπά ούτε η ίδια η Παλαιά Διαθήκη. Έτσι, ανάμεσα στις δύο γραμματείες υπάρχει ένα σύνολο από σημαντικές διαφορές:
- Η θρησκεία της Ουγκαρίτ είναι πολυθεϊστική και φυσιοκρατική. Στη θρησκεία της Ουγκαρίτ, το σύμβολο του Ελ όπως απεικονίζεται στα ευρήματα και βρίσκεται επάνω από τα κεφάλια των εικονιζόμενων θυμίζει την συσχέτιση του Ελ με τον Κρόνο που αναφέρει ο Φίλων της Βύβλου. Επιτυχής φαίνεται όμως και ο συσχετισμός του Ελ προς τον Αιγυπτιακό θεό Ήλιο. Εκτός αυτού, ο αγώνας ανάμεσα στον Βάαλ και στον Μωτ δεν είναι παρά μια μυθολογική εξήγηση για την εναλλαγή των εποχών και των φυσικών φαινομένων. Ο Βάαλ είναι ο

θεός της βροχής που εξουσιάζει σε όλη την περίοδο που οι κλιματολογικές συνθήκες της Συρίας προκαλούν έντονη υγρασία. Η περίοδος που ακολουθεί την έντονη υγρασία και έχει ως αποτέλεσμα την ανάβλυση νερών από το έδαφος καθώς και το ζευγάρωμα των ζώων, αποδίδονται στον χρόνο παραμονής του Βάαλ επάνω στη γη. Οι έντονες θύελλες της Άνοιξης μαρτυρούν τον απεγνωσμένο αγώνα του Βάαλ, του οποίου η πτώση είναι μοιραία. Η καλοκαιρινή περίοδος, εποχή της ξηρασίας και της έλλειψης γονιμότητας, θεωρείται ως η περίοδος που επικρατεί ο Μωτ, μέχρι να έρθουν και πάλι οι πρώτες βροχές του Φθινοπώρου που θα σημάνουν την πτώση του Μωτ και την αναβίωση του Βάαλ.

- Την ίδια στιγμή ακόμη και η δημιουργία στην Παλαιά Διαθήκη δεν ομοιάζει ως προς την ουσία άλλων κειμένων της περιοχής: Ο Θεός του Ισραήλ ενεργεί μόνος, συσκέπτεται μόνο με τον εαυτό του.

Η νίκη του πάνω στο χάος δεν είναι απόρροια μιας αληθινής μάχης. Το χάος δεν είναι μια θεότητα του κακού, δεν γίνεται λόγος για τέρατα και δαίμονες που νικήθηκαν ή αλυσοδέθηκαν από το Θεό. Η δημιουργία είναι η αυθόρμητη πράξη ενός παντοδύναμου Θεού, που ενεργεί σύμφωνα μ' ένα σχέδιο προς όφελος του ανθρώπου, τον οποίο δημιούργησε κατ' εικόνα του. Ακόμα και σε περιπτώσεις όπου συναντάμε εξωτερικές μυθολογικές ομοιότητες, σε όλους τους βιβλικούς συγγραφείς υπάρχει ένα είδος πνευματικής συγγένειας, μια ίδια δομή στη σκέψη και την πίστη. Κάθε χρήση του υλικού που τους παρέχουν οι πολιτισμοί και οι θρησκείες των γειτόνων τους, περνά από διαδικασία κάθαρσης ώστε να τεθεί στην υπηρεσία της θείας αποκαλύψεως. Όλα είναι φιλτραρισμένα και αναπλασμένα, με αναφορά προς την πίστη στο Θεό δημιουργό, του οποίου το σχέδιο της σωτηρίας ξεδιπλώνεται στην ανθρώπινη ιστορία. Ένα δείγμα αυτής της σκέψης διατυπώνεται στον *Ψαλμό 82*. Εκεί η περιγραφή θυμίζει τα θεϊκά συμβούλια της Εγγύς Ανατολής όπου παίρνονταν όλες οι σημαντικές αποφάσεις, κάτι που συναντάμε και στα ουγκαριτικά κείμενα και ιδιαίτερα στο *Έπος του Κερέτ*. Στο συμβούλιο αυτό όμως, ο Γιαχβέ προϊστάται, ελέγχοντας και αυτήν

Ο Θεός Βάαλ

ακόμα την υπόσταση των ξένων θεοτήτων.

- Το ουγκαριτικό κοσμοείδωλο παρουσιάζει μεγάλη διαφοροποίηση από αυτό της Παλαιάς Διαθήκης. Στην θρησκεία της Ουγκαρίτ, απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη ζωής είναι η κυκλική ανατροφοδότησή μέσω του θανάτου. Ο χαρακτήρας της θρησκείας σχετίζεται με το κοσμοείδωλο της κυκλικής επαναφοράς που συναντάμε και στην Αρχαία Ελλάδα, όπως ακριβώς λέει ο Πλάτωνας στον Φαίδωνα (72ab): *"[...] ει γαρ μη αεί ανταποδιδοίη τα έτερα τοις ετέροις γιγνόμενα, ώσπερι κύκλω περιόντα, αλλ' ευθεία τις είη η γένεσις εκ του ετέρου μόνον εις το καταντικρύ και μη ανακάμπτει πάλιν επί το έτερον μηδέ καμπήν ποιοίτο, οίση' ότι πάντα τελευτώντα το αυτό σχήμα αν σχοίη και το αυτό πάθος αν πάθοι και παύσαιτο γιγνόμενα"*. Έτσι και στην Ουγκαρίτ, τα ευρήματα και τα λειτουργικά κείμενα δείχνουν ότι δεν είναι μόνον απαραίτητη η ζωή του Βάαλ αλλά και ο θάνατός του. Στο πλαίσιο αυτό, οι σπονδές που προσέφεραν στους νεκρούς ήταν πολλές: διάτρητοι σωλήνες μπήγονταν κάθετα στο έδαφος μέσα στους οποίους έριχναν τις σπονδές τους. Στα κάτω άκρα των σωλήνων αυτών βρέθηκαν φαλλικά ομοιώματα ή αγαλματίδια της θεάς της γονιμότητας. Την ίδια στιγμή, στο κοσμοείδωλο της Παλαιάς Διαθήκης, ο Θεός είναι απεριόριστος και ως ανεξάντλητος μπορεί διαρκώς να παράγει και να συντηρεί με μια ευθεία κίνηση επ' άπειρο, χωρίς να συναντάμε την ανάγκη αναπλήρωσης κάποιας απώλειας της θεϊκής ενέργειας. Έτσι, σε αντίθεση με τον κόσμο των ουγκαριτικών κειμένων, στην Παλαιά Διαθήκη δεν είναι αναγκαίο η δημιουργική και ζωοποιητική ενέργεια του θεού να γυρίζει πάλι στον εαυτό της για να ξαναπάει στην κτίση.
- Ο αγώνας κατά του κακού τον οποίο συναντάμε στα ουγκαριτικά κείμενα έχει να κάνει με την φυσιοκρατική αντίληψη και τον αγροτικό χαρακτήρα της θρησκευτικότητας της Χαναάν και αποβαίνει τελείως προσωπικός γύρω από την επικράτηση του ενός ή του άλλου θεού (ή θεών). Στην Παλαιά Διαθήκη θεμελιώνεται ένας ηθικός μονοθεϊσμός όπου το κακό σχετίζεται κυρίως με την αποτυχία της ηθικής συνείδησης των ανθρώπων που είχαν ως βασική αρχή τη μίμηση της θεϊκής αγιότητας. Αποτέλεσμα αυτής της θεμελιώδους διαφοράς δεν είναι μόνο οι εξωτερικές διαφορές αλλά και η βάση επάνω στην οποία θεμελιώνεται η κάθε μία θρησκεία. Ο υποχρεωτικός φυσιοκρατικός κύκλος συνιστά περισσότερο ανελεύθερες σχέσεις μεταξύ θεών και ανθρώπου σε αντίθεση με την θρησκευτικότητα της Παλαιάς Διαθήκης που θεμελιώνεται επάνω σε ηθικούς όρους.
- Ένα πλήθος από άλλες σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις δύο γραμματείες, κάνουν πιο έντονη την διάσταση των δύο λαών. Του ουγκαριτικού που θεμελιώνεται επάνω στις φυσιοκρατικές-αγροτικές αντιλήψεις και του νομαδικού ισραηλιτικού που

προέρχεται από το περιβάλλον της ερήμου. Τέτοιες είναι:

- Η απουσία ονομάτων ισραηλιτικών εορτών
- Η απουσία διηγήσεων περί δημιουργίας
- Η απουσία διηγήσεων περί κατακλυσμού
- Απουσία αναφορών περί ελεύθερης εκλογής περιούσιου λαού
- Η απουσία της προφητείας

Είναι βέβαιο ότι ο ουγκαριτικός πολιτισμός φέρει τη σφραγίδα της εγχώριας, χανανανιτικής του προέλευσης. Ότι ανάμεσα στην Παλαιά Διαθήκη και τα ουγκαριτικά κείμενα βρίσκονται αρκετές εκφραστικές-εξωτερικές ομοιότητες, είναι γεγονός, που οφείλεται κυρίως στη στενή γειτνίαση των δύο λαών, στη σημιτική τους καταγωγή και στη γλωσσική συγγένεια Φοινίκων και Εβραίων. Η ίδια η Παλαιά Διαθήκη δεν αποσιωπά ότι από την εγκατάσταση των ισραηλιτών στη γη Χαναάν και κατόπιν, υπήρξαν επιδράσεις στη θρησκευτική τους ζωή, είναι όμως δύσκολο να υποδειχθεί ως πηγή των ισραηλιτικών παραδόσεων ο χανανανιτικός πολιτισμός. Ο ιστορικός και ηθικός θρησκευτικός πολιτισμός των ισραηλιτών θεμελιώνεται επάνω στο *"Εγώ ειμί Κύριος (ο Γιαχβέ) ο θεός σου, ο εξαγαγών σε εκ της Αιγύπτου"* κάτι που δεν μπορεί ακόμη να συσχετισθεί με την αποσπασματική γνώση που μέχρι τώρα υπάρχει για τον ουγκαριτικό πολιτισμό μέσα από τα ομώνυμα κείμενα.

Υποσημειώσεις

1. ↑ Emile Durkheim
(http://en.wikipedia.org/wiki/Emile_Durkheim)
2. ↑ Κωνσταντίνου Μιλτιάδης, *Η Παλαιά Διαθήκη Μυθολογία των Εβραίων ή Βίβλος της Εκκλησίας*, Αποστολική Διακονία, Αθήνα 2003, σελ. 11.
3. ↑ Κωνσταντίνου, ό.π., σελ. 12.
4. ↑ Βλ. Αγουρίδης Σάββας, *Βιβλικές Θεολογικές Μελέτες*, Άρτος Ζωής, Αθήνα 1993, σελ. 161.
5. ↑ "Ο Μ. Βασίλειος κάνει μια εύστοχη από κάθε άποψη παρατήρηση. Ο ήλιος δημιουργείται την τέταρτη ημέρα (δηλαδή σ' αυτή τη σειρά τον βάζει ο Ιερός συγγραφέας), για να μη νομιστεί ότι είναι θεός· έτσι καταπολεμείται η ήλιολατρεία και κατά βάση η ειδωλολατρία (Βλ. *Εις την Εξαήμερον PG 29.120C*)" (Ματσούκας Α. Νίκος, *Δογματική και Συμβολική θεολογία*, τόμ. Β', 2η έκδ., Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 170, υποσημ. #143.
6. ↑ Χαστούπης Π. Αθανάσιος, *Τα εν Ras Shamra (Αρχ. Ugarit) Αρχαιολογικά Ευρήματα*, Αθήνα 1951, σελ. 39.
7. ↑ Καλαντζάκης Ε. Σταύρος, *Εν αρχή εποίησεν ο Θεός. Ερμηνευτική ανάλυση των περί δημιουργίας διηγήσεων της Γενέσεως*, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 675-676.
8. ↑ Γράφει ο καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας Walter Burkert: "Από τότε που επανήλθαν στο φως τα ακκαδικά έπη και ιδιαίτερα το έπος του Γκιλγκαμές, δεν έλειψαν οι συσχετισμοί μοτίβων μεταξύ αυτών και των ομηρικών επών, ειδικά της Οδύσσειας. Τα μοτίβα αυτά μπορούν να προβληθούν και να χρησιμοποιηθούν για να

προκαλέσουν έκπληξη, αλλά όχι για να αποδείξουν οτιδήποτε..." (Walter Burkert, Αρχαίος Ελληνικός Πολιτισμός, η επίδραση της Ανατολής, Παπαδήμας, 2003, σελ. 135)

9. ↑ "...βρίσκουμε παντού τα ίδια σχεδόν μοτίβα και θέματα. Αντί, λοιπόν, να εξετάσουμε μεμονωμένα μοτίβα, θα πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας σε πιο περίπλοκες δομές, στις οποίες η απλή σύμπτωση είναι λιγότερο πιθανή: σε ένα σύστημα θεοτήτων και σε μια βασική κοσμολογική ιδέα, στην αφηγηματική δομή μιας ολόκληρης σκηνής, στις αποφάσεις των θεών για το ανθρώπινο γένος, ή στην πολύ ιδιαίτερη μορφή της επίθεσης και της άμυνας. Άπαξ και εδραιωθεί ο ιστορικός σύνδεσμος -το γεγονός της μετάδοσης- οι περαιτέρω διασυνδέσεις, συμπεριλαμβανομένων των γλωσσολογικών δανείων, καθίστανται περισσότερο πιθανές, ακόμα και αν από μόνες τους δεν αρκούν για να φέρουν το βάρος της απόδειξης." (ό.π.)
10. ↑ "Για να βεβαιωθούμε για μια επιρροή ή τουλάχιστον την πιθανότητα της επιρροής...είναι απαραίτητο να καθιερωθεί η ιστορική δυνατότητα της επιρροής, και έπειτα, τα παράλληλα μεταξύ των ιστοριών να εκπληρώνουν ένα αρκετά αυστηρό σύνολο σχετικών κριτηρίων...Είναι πάρα πολύ εύκολο κάποιος να βιαστεί να βγάλει συμπεράσματα μετά από επιφανειακά παράλληλα μεταξύ διηγήσεων που δεν μπορούν πραγματικά να στηριχτούν μετά από μια πιο στενή διερεύνηση. Συνεπώς, τα παράλληλα πρέπει να περιέχουν στο υπόβαθρο παρόμοιες ιδέες και επίσης, για να ευσταθεί οποιαδήποτε εικασία επιρροής, απαιτεί τα παράλληλα αυτά να είναι πολυάριθμα, σύνθετα και λεπτομερή,

με μια παρόμοια εννοιολογική χρήση...Τέλος, τα παράλληλα και οι παρόμοιες ελλοχεύουσες ιδέες τους πρέπει να περιλαμβάνουν και τα κεντρικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα στο υλικό που συγκρίνεται. Μόνο τότε, θα φαινόταν, ισχυρή οποιαδήποτε αξίωση πέρα από μια απλή σύμπτωση" (Charles Penglase, *Greek Myths and Mesopotamia: Parallels and Influence in the Homeric Hymns and Hesiod*, Routledge, 1994, σελ. 5-7)

11. ↑ Αθ. Π. Χαστούπη, *Θρησκευτικά Ουγαριτικά κείμενα*, Πανεπ. Αθηνών, 1986 σελ. 43: κατά τον Gordon Γιάβ-Ελ, τ.έ. Γιάβ (υιός του) Ελ [...] Πάντως η εν τω πρωτοτύπω κειμένω παρουσία του ονόματος Γιάβ παραμένει αμφίβολος"
12. ↑ Mark S. Smith, *The Ugaritic Baal Cycle: Introduction With Text, Translation and Commentary of Ktu 1.1.-1.2*, Vol.1, Brill Academic Publishers, 1994, σελ. 149
13. ↑
- Geoffrey W. Bromiley, *The International Standard Bible Encyclopedia, Revised*, Wm. B. Eerdmans, 1988; 2002, 2:506: "Recently archeologists unearthed what some scholars regard as early non-Israelite occurrences of the divine name. Yw as a name of Baal has appeared in a text from Ugarit, but the reading has been disputed."
 - David Noel Freedman, *The Anchor Bible Dictionary*, New York: Doubleday, 1996, c1992, 6:1012: "The formative -yw in some personal names from Ugarit (ca. 14th century b.c.) is not a divine element and has no connection with the name Yahweh."
 - *Trinity Journal*, Volume 1, 1980, σελ. 16-17: "it must be pointed

- out that a root HWY is inextant in all West Semitic languages which antedate the Mosaic era. That is to say, Phoenician contains no root HWY; Ugaritic, despite its attestation of a divine name yw, bears no witness to this verbal root"
- H. H. Rowley, *From Joseph to Joshua: Biblical Traditions in the Light of Archaeology*, Oxford University Press, 1950, σελ. 148: "It has been claimed that this divine name is found at Ras Shamra, where Yw figures as the son of El. This, however, seems very improbable, and is in any case of little importance for our purpose, since it is unlikely that the Israelites took over their worship of Yahweh from the people of Ugarit."
14. ↑ "Asherah (Deity)", David Noel Freedman, *The Anchor Bible Dictionary*, New York: Doubleday 1996, (c1992), 1:484.
 15. ↑ "In Canaanite religion Asherah was viewed as the wife of Baal. Sometimes the Israelites were tempted to conceive of her as the wife of Yahweh; therefore she was specially targeted for destruction" (Juan I. Alfaro, *Justice and Loyalty : A Commentary on the Book of Micah*, Edinburgh: Wm. B. Eerdmans, Handsel Press 1989, 61).
 16. ↑ "in a drawing and inscription found at Kuntillet Ajrud in southern Israel. A bull and cow are pictured, with the inscription, "For Yahweh ... and his Asherah," suggesting that some of those worshiping there felt he needed a "wife," just as El had had one" (David M. Howard, Jr, *An Introduction to the Old Testament Historical Books*, Chicago: Moody Press, 1993, 107).
 17. ↑ Αγουρίδης Σάββας, *Ιστορία της Θρησκείας του Ισραήλ*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995, σελ. 82.
 18. ↑ Αγουρίδης, ό.π..

Βιβλιογραφία

- Braudel Fernand, *Οι Μνήμες της Μεσογείου-Προϊστορία και Αρχαιότητα*, Λιβάνης, Αθήνα 2000
- Burkert Walter, *Αρχαίος Ελληνικός Πολιτισμός, η επίδραση της Ανατολής*, 2η έκδ., Παπαδήμας, Αθήνα 2000
- Gordon H. Cyrus, *Ομηρος και Βίβλος*, Καρδαμίτσας, Αθήνα 1990
- Gunneweg H. J. Antonius, *Η Ιστορία του Ισραήλ έως την Εξέγερση του Βαρ-Κοχβά*, 5η έκδ. αναθεωρημένη, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1997
- Lemche Niels Peter, *Η προϊστορία του Βιβλικού Ισραήλ από τις αρχές έως το τέλος του 13ου αι. π.Χ.*, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1988
- N. Wyatt, *Religious Texts from Ugarit*, 2nd ed., Sheffield Academic Press 2002
- Stan Rummel, *Ras Shamra Parallels. The Texts from Ugarit and the Hebrew Bible*, Volume I (1972) - II (1975) - III (1981), Pontificium institutum biblicum 1972-1981
- Αγουρίδης Σάββας, *Ιστορία της Θρησκείας του Ισραήλ*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995
- Καλαντζάκης Ε. Σταύρος, *Εισαγωγή στην Παλαιά Διαθήκη*, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2006
- Μπρατσιώτης Ι. Παναγιώτης, *Εισαγωγή εις την Παλαιάν Διαθήκην*,

εκδ. Νικ. Π. Μπρατσιώτη, Αθήνα 1993 (c1936)

- Παπαδόπουλος Μ. Νικόλαος, *Σύντομος Εισαγωγή εις την Παλαιάν Διαθήκην*, Αθήναι 1994
- Φωρ Πωλ, *Η Καθημερινή Ζωή στην Κρήτη τη Μινωική Εποχή*, Παπαδήμας, Αθήνα 2002
- Χαστούπης Π. Αθανάσιος, *Εισαγωγή εις την Παλαιάν Διαθήκην*, εκδ. Πανεπιστημίου Αθηνών, 1986
- Χαστούπης Π. Αθανάσιος, *Θρησκευτικά Ουγαριτικά Κείμενα*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1986
- Χαστούπης Π. Αθανάσιος, *Τα εν Ras Shamra (Αρχ. Ugarit) Αρχαιολογικά Ευρήματα*, Αθήνα 1951

Ανακτήθηκε από το "http://el.orthodoxwiki.org/%CE%9F%CF%85%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%B8%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%BA%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%BA%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B1".

Κατηγορία: Γραπτά μνημεία

Κατηγορίες > OrthodoxWiki > Κατηγορίες > Γραμματεία > Γραπτά μνημεία

- Τελευταία τροποποίηση 20:35, 23 Απριλίου 2010.
- [1 χρήστες online]
- Περιεχόμενο διαθέσιμο σύμφωνα με GFDL / CC by-sa.

Hosting provided by Orthodox Internet Services